

Capitolul 1

Senin era un cuvânt potrivit pentru a descrie Brooklyn, New York. Mai ales în vara lui 1912. Mohorât era, poate, un cuvânt chiar mai bun. Doar că nu i se potrivea cartierului Williamsburg din Brooklyn. Prerie, uite un cuvânt minunat! De altfel, și Shenandoah¹ suna frumos, dar nu erau cuvinte pe măsura Brooklynului. Senin era singurul care îi venea ca o mână, mai ales într-o după-amiază de duminică, vara.

După-amiaza târziu, soarele apunea pieziș peste grădina acoperită de mușchi a casei lui Francie Nolan, încălzind gardul păraginit, de lemn. În timp ce privea razele soarelui, pe Francie o încercau aceleași sentimente plăcute ca de fiecare dată când își amintea poezia pe care o recitau mereu la școală.

*Iată cea dintâi pădure. Pini fremătând
și cucuta, în mușchi înfășurați,
cu jad în veșminte brodat,
nedeslușiți se-nalță în amurg,
precum druzii de altădat.²*

---

¹ Shenandoah este numele unui râu din Virginia, apreciat pentru frumusețea lui. Sonoritatea numelui îi place eroinei, așa cum îi place și cuvântul „prerie“, care îi evocă viața în natură.

² Fragment din *Evangeline, A Tale of Acadie* de Henry Wadsworth Longfellow.

Singurul copac care creștea în grădina lui Francie nu era nici brad, nici cucută. Avea frunze ascuțite care creșteau pe niște smicele ce radiau din câte o creangă, făcând micul copac să pară a fi mai degrabă un mănunchi de umbrele verzi deschise. Unii îi spuneau Copacul Paradisului. Oriunde își împrăștia semințele, din locul acela creștea un copac care se lupta să se înalțe spre cer. Creștea în spații strâmte și grămezi de gunoaie și era singurul copac care răzbătea din ciment. Avea frunziș bogat, însă doar în cartierele sărace.

Să presupunem că, ieșind la plimbare duminică după-amiaza, ajungeai într-un cartier frumos, rafinat. Era suficient să zărești un astfel de copăcel printre gratiile de fier ale porții care dădea în curtea cuiva, ca să știi că în curând și partea aceea din Brooklyn avea să fie atinsă de sărăcie. Copacul știa. El venise primul acolo. După el soseau venetici săraci care se aciuau în cartier, ciopârțeau vechile case liniștite construite din piatră maronie și le prefăceau în apartamente, apoi scoteau saltelele din puf afară pe ferastră, să se aerisească. În tot acest timp, Copacul Paradisului prospera, căci așa era el. Îi plăceau oamenii săraci.

Așa era și copacul din curtea lui Francie. Umbrelele lui se răsuceau deasupra, în jurul și sub scara de incendiu de la etajul ei, al doilea. O fetiță de unsprezece ani șezând pe scara de incendiu și-ar fi închipuit lesne că locuiește într-un copac. Asta este ceea ce-și închipuia Francie în fiecare după-amiază de sâmbătă, vara. Oh, ce frumoasă era ziua de sâmbătă în Brooklyn! Oh, ce frumos era pretutindeni! Oamenii erau plătiți sâmbăta, care era zi liberă fără austeritatea zilei de duminică. Oamenii aveau bani și puteau ieși în oraș, și puteau face cumpărături. Acum mâncau și ei bine, se îmbătau, ieșeau la întâlniri, făceau dragoste și stăteau treji până foarte târziu; cântând, ascultând muzică, luându-se la bătaie

și dansând, căci a doua zi era ziua lor liberă. Puteau dormi până târziu, chiar până după slujba de dimineață.

Duminica, cei mai mulți se înghesuiau la slujba de la ora unsprezece. Ei bine, unii oameni, puțini, mergeau la slujba de dimineața devreme, la ora șase. Erau lăudați pentru asta, când de fapt nu meritau, fiindcă stătuseră atât de mult în oraș, încât ajunseseră acasă abia în zori. Așa că se duceau direct la slujba de dimineață, isprăveau cu ea, după care mergeau acasă și dormeau ziua întreagă, cu conștiința curată.

Pentru Francie, sâmbăta începea cu o vizită la tomberon. Ea și fratele ei, Neeley, ca mulți alți copii din Brooklyn, adunau zdrențe, hârtie, metal, cauciuc și alte gunoaie, pe care le strângeau și le depozitau în lăzi ascunse în pivnițe sau în cutii dosite sub pat. Toată săptămâna Francie mergea spre casă încet, cercetând canalele în căutare de folii subțiri de aluminiu de la pachetele de țigări sau ambalaje de la gumă de mestecat. Acestea erau mai apoi topite în capace de borcane. Narcomanul nu primea bile netopite din folii de aluminiu, pentru că prea mulți copii puneau șaibe metalice în mijloc ca să le facă să pară mai grele. Uneori Neeley găsea câte o sticlă de sifon. Francie îl ajuta să rupă partea de sus și să o topească pentru plumb. Narcomanul n-ar fi cumpărat un cap de sifon complet, fiindcă ar fi avut probleme cu vânzătorii de sifon și sucuri acidulate. Un cap de sifon era lucru mare. Topit, valora cinci cenți.

Francie și Neeley coborau în fiecare seară în pivniță și goleau rafturile de gunoiul adunat peste zi. Datorau acest privilegiu mamei lui Francie, care era femeie de serviciu. Prădau rafturile de hârtie, zdrențe sau sticle returnabile. Hârtia nu valora mare lucru. Primeau doar un cent pentru cinci kilograme. Zdrențele aduceau doi cenți pentru fiecare jumătate de kilogram, iar fierul, patru. Cuprul era bine

plătit, cu zece cenți pe jumătate de kilogram. Câteodată dădea norocul peste Francie: găsea câte un boiler aruncat. Îi îndepărta fundul cu un deschizător de conserve, îl îndoia, îl bătuca, după care îl îndoia și îl bătuca din nou.

Sâmbătă dimineața, imediat după ora nouă, răsăreau copii din toate străduțele lăturalnice de pe bulevardul Manhattan, artera principală. Mergeau agale de pe bulevard spre strada Scholes. Unii duceau gunoiul în brațe. Alții aveau căruțuri făcute din lăzi de săpun, cu roți solide din lemn. Câțiva împingeau cărucioare de copii pline-ochi.

Francie și Neeley își puneau toate nimicurile într-un sac gros, pe care fiecare îl apuca de câte un colț și îl târau după ei pe stradă; pe bulevardul Manhattan, pe lângă Maujer, Ten Eyck, Stagg, până la strada Scholes. Nume frumoase pentru străzi urâte. De pe fiecare stradă lăturalnică apăreau micuți zdrențăroși care se alăturau grupului mare. În drum spre Carney, întâlneau alți copii care se întorceau cu mâna goală. Își vânduseră nimicurile și deja își cheltuiau bănușii. Acum se umflau în pene și le strigau celorlalți în batjocură:

— Gunoierii! Gunoierii!

Lui Francie i se încingea obrazul când auzea acele cuvinte. Nu o consola să știe că răutăcioșii erau și ei tot gunoieri. Nu conta că fratele ei avea să se întoarcă la rândul lui cu mâna goală și să-i tachineze pe alți copii în același fel. Lui Francie îi era rușine.

Carnie își desfășura afacerea într-un grajd lăsat în paragină. Dând colțul, Francie văzu ambele uși deschise, propite în cârlige și își închipui că discul ponosit al cântarului licărea în semn de bun venit. Îl văzu pe Carney, cu părul, mustața și ochii cărămizii, tronând în fața cântarului. Lui Carney îi plăceau fetele mai mult decât băieții. Unei fete îi dădea un cent în plus dacă nu se dădea înapoi când o ciupea de obraz.

Pentru șansa acestui bonus, Neeley făcu un pas în spate și o lăsă pe Francie să târască singură sacul în grajd. Carney îi sări în întâmpinare, goli sacul pe podea și o ciupi de obraz. În timp ce bărbatul urca obiectele pe cântar, Francie clipea, încercând să-și obișnuiască ochii cu întunericul, simțea aerul cu iz de mușchi și mirosul de cârpe umede. Carney își întoarse ochii spre cântar și rosti două cuvinte, oferta lui. Francie știa că nu era chip să se tocmească. Clătină din cap că da, iar Carney răsturnă gunoiul de pe cântar și o făcu să aștepte până ce separă hârtia într-un colț, apoi zdrențele în altul și sortă metalele. Abia după ce termină își băgă mâna în buzunarul pantalonilor, scoase un săculeț de piele prins cu ață cerată și numără niște bănuți vechi verzui care arătau și ei ca niște gunoaie. Când fetița șopti „mulțumesc“, Carney o pironi cu privirea lui tulbure și o pișcă tare de obraz. Fata nu se clinti. El zâmbi și îi întinse încă o monedă de un cent. Apoi, comportamentul i se schimbă brusc, devenind gălăgios și agitat.

— Haide! strigă el către următorul la rând, un băiat. Hai, goliți pantalonii! adăugă el râzând ostentativ. Și nu mă refer la gunoi.

Ceilalți copii râseră și ei supuși. Râsul suna mai degrabă ca un behăit de mielusei rătăciți, dar Carney părea mulțumit.

Francie ieși afară ca să-i dea raportul fratelui ei.

— Mi-a dat șaisprezece cenți și apoi încă unul în schimbul pișcăturii.

— Acela e bănuțul tău, zise băiatul, respectând vechea lor înțelegere.

Puse moneda în buzunarul rochiei și îi dădu fratelui ei restul banilor. Neeley avea zece ani, era cu un an mai mic decât Francie. Dar el era băiat, deci se ocupa de bani. Împărți atent monedele.

— Opt cenți pentru pușculiță.

Aceasta era regula; jumătate din banii pe care îi făceau mergeau într-o pușculiță făcută dintr-o conservă de tînchea bătută în cuie în podeaua celui mai umbrat colț al dulapului.

Și patru cenți pentru tine, patru pentru mine.

Francie înnodă în batistă banii pentru pușculiță. Se uită la cei cinci bănuți a câte un cent și își dădu seama bucuroasă că le-ar putea schimba pentru o monedă de cinci cenți.

Neeley împachetă sacul, îl luă subsuoară și dădu buzna în Cheap Charlie, urmat de Francie. Cheap Charlie era magazinul cu dulciuri de lângă Carney, care le vindea mai ales neguțătorilor de gunoi. La sfârșitul unei zile de sâmbătă, cutia de bani era plină de monede verzui. După o lege nescrisă, era un magazin al băieților. Așa că Francie nu intră de tot. Rămase în prag să aștepte.

Băieții, între opt și paisprezece ani, arătau toți la fel în pantalonii lor bufanți și șepcile cu cozorocul rupt. Stăteau prin jur cu mâinile în buzunare și cu umerii subțiri aduși în față, încordați. Aveau să crească la fel; vor sta în aceeași poziție, dar în alte împrejurări. Singura diferență va fi țigara prinsă mereu între buze, ridicându-se și coborând în ritmul vorbirii.

Acum băieții se foiau neliniștiți, întorcându-și chipurile uscățive dinspre Charlie spre ceilalți și apoi iar înspre Charlie. Francie băgă de seamă că unii trecuseră deja la tunsoarea de vară: aveau părul tăiat atât de scurt, încât pe scalp li se vedeau creștăturile din locul unde foarfecile ciupiseră prea tare. Acești norocoși aveau șepcile înfundate în buzunare sau date pe spate. Băieții netunși, ale căror bucle se ondulau la ceafă ca la copiii mici, erau prea rușinați și își înfundau șepcile peste urechi, ceea ce le dădea un aer de fetețe, în ciuda purtării lor sfidătoare.

Cheap Charlie¹ nu era ieftin și numele vânzătorului nu era Charlie. Își luase acel nume, care era inscripționat și afară, pe marchiză, așa că Francie îl credea. Charlie te lăsa să alegi ce dorești pe centul tău. În spatele tejghelei era agățat un panou cu cincizeci de cârlige numerotate, pe care atârna câte un premiu. Unele dintre ele erau grozave: patine cu roțile, o mănușă de baseball, o păpușă cu păr adevărat și așa mai departe. De celelalte cârlige atârnav hârtie sugativă, creioane și alte lucruri în valoare de un cent. Francie îl privi pe Neeley plătind ca să aleagă ceva. Scoase biletul din plicul jerpelit. Douăzeci și șase! Plină de speranță, Francie privi spre panou. Trăsese un instrument special pentru șters cerneala de pe stilou, care valora un cent.

— Premiu sau dulciuri? îl întrebă Charlie.

— Dulciuri. Ce crezi?

Era mereu la fel. Francie nu auzise niciodată ca cineva să câștige un premiu ce valora mai mult de un cent. Într-adevăr, patinele cu roțile erau ruginite și părul păpușii acoperit de praf, semn că așteptaseră vreme îndelungată acolo, asemenea cățelului de jucărie și soldatului de tinichea al lui Little Blue Boy². Într-o zi, își spunea Francie, când va avea cincizeci de cenți, va alege toate cârligele și va câștiga toate premiile de pe panou. Se gândi că ar fi fost o afacere bună: patine, mănușă, păpușă și toate celelalte lucruri pentru cincizeci de cenți. Doar patinele singure valorau de patru ori mai mult. Neeley ar trebui să o însoțească în acea zi măreață, căci rareori fetele erau clienți la Cheap Charlie. Adevărat, erau câteva fete acolo

---

¹ În română, numele magazinului se traduce prin „Charlie cel Ieftin“.

² Personaj dintr-o poezie omonimă scrisă de Eugene Field.

sâmbăta aceea... îndrăznețe, chiar obraznice, prea dezvoltate pentru vârsta lor; fete care vorbeau tare și se jucau gălăgioase cu băieții-fete despre care vecinii profeteau că aveau să sfârșească rău.

Francie traversă strada spre magazinul de bomboane al lui Gimpy. Gimpy era șchiop. Era un bărbat blând, generos cu copiii... sau cel puțin așa crezuse toată lumea până în după-amiaza însorită când a ademenit o fetiță în camera întunecată din spate. Francie șovăi dacă să-și sacrifice una dintre monede pentru Specialitatea Gimpy: traista cu cadouri. Maudie Donovan, prietena ei ocazională, se pregătea să cumpere una. Francie își făcu loc printre copii până în spatele lui Maudie. Se prefăcea hotărâtă să-și cheltuie moneda de un cent. Își ținu respirația în timp ce Maudie, după o lungă cugetare, arătă teatral spre o traistă umflată de pe raft. Francie ar fi ales o traistă mai mică. Privi peste umărul prietenei ei, o văzu scoțând câteva bomboane învechite și cercetându-și premiul: o batistă aspră de in. Odată, Francie câștigase o sticlută cu parfum puternic. Se gândi din nou dacă să-și dea bănuțul pe o traistă de cadouri. Era frumos să ai parte de o surpriză, chiar dacă nu puteai mânca bomboanele. Apoi își spuse că avusese deja o surpriză alături de Maudie, când aceasta își cumpăraseră traista ei, iar asta era aproape la fel de bine.

Francie o luă în sus pe bulevardul Manhattan citind cu voce tare numele străzilor pe lângă care trecea și a căror sonoritate îi plăcea: Scholes, Meserole, Montrose și apoi bulevardul Johnson. Pe ultimele două se stabiliseră italienii. Cartierul numit Orașul Evreiesc începea cu strada Seigel, continua cu Moore și McKibben și trecea de Broadway. Francie se îndreptă spre Broadway.

Și ce era pe Broadway în Williamsburg, Brooklyn? Nimic – doar cel mai grozav magazin cu lucruri ieftine din

lume! Era mare și sclipitor și înăuntru găseai de toate... sau cel puțin așa i se părea unei fete de unsprezece ani. Francie avea o monedă de cinci cenți. Francie avea putere. Putea cumpăra practic orice din acel magazin! Era singurul loc din lume unde putea face asta.

Ajunsă acolo, începu să se plimbe pe culoare, pipăind fiecare obiect care îi atrăgea atenția. Ce sentiment minunat să ridici un obiect, să-l ții în mână o clipă, să-i simți conturul, să-ți treci degetele peste suprafața lui și apoi să-l pui la loc cu grijă. Bănuțul îi oferea acest privilegiu. În caz că supraveghetorul o întreba dacă avea de gând să cumpere ceva, ea putea răspunde că da și îi putea arăta unul două lucruri. Bani erau un lucru minunat, hotărî ea. După o orgie de atins obiecte, își cumpără în sfârșit ceva – napolitane roz cu alb cu aromă de mentă, în valoare de cinci cenți. Apoi se-ntoarse spre casă pe bulevardul Graham, strada Ghetoului. Era încântată de cărucioarele pline, fiecare un mic magazin în sine, de evreii care se tocmeau înfocați și de mirosurile specifice cartierului: pește umplut la cuptor, pâine de seară cu maia proaspăt scoasă din cuptor și ceva care mirosea ca mierea fiartă. Se holbă la bărboșii cu căciulile lor din lână de alpaca și hainele lor de mătase și se gândi ce anume le făcea ochii atât de mici și de aprigi. Privi înăuntrul prăvăliilor mici și mirosi materialele pentru rochii împrăștiate pe mese. Observă saltelele din fulgi ce se umflau afară pe ferestre, veștmintele în culori aprinse, orientale, uscându-se pe scara de incendiu și copiii pe jumătate goi jucându-se prin canale. O femeie gravidă, cu burta mare ședea într-un scaun rigid de lemn, lângă bordură. Se scâldea în razele fierbinți ale soarelui privind forfota vieții de pe stradă și ocrotind în interiorul ei propria taină a vieții.

Francie își aminti cât de surprinsă fusese când mama ei îi spusese că Isus era evreu. Francie își închipuise că era

catolic. Dar mama știa. Mama zicea că evreii îl priviseră mereu pe Isus ca pe un pui de iudeu obraznic care nu voia să se facă tâmplar, să se însoare, să se așeze la casa lui și să întemeieze o familie. Iar evreii credeau că Mesia lor nu sosise încă, spunea mama. Gândind aceste lucruri, Francie se holba la evreica însărcinată.

„Îmi închipui că de-asta evreii au așa de mulți copii“, gândi ea. „Și de-asta stau liniștiți... așteptând. Și de-asta nu le e rușine că sunt grași. Fiecare femeie crede că poate îl poartă în pânțece pe adevăratul prunc Isus. De-asta merg atât de mândre cât sunt gravide. Acum irlandezele par mereu rușinate. Ele știu că nu vor putea niciodată să-l nască pe Isus. Va fi doar un alt Mick. Când o să mă fac mare și o să am un copil, o să-mi amintesc să merg mândră și hotărâtă, chiar dacă nu sunt evreică.“

*

Era ora prânzului când Francie ajunsese acasă. Nu după mult timp intră și mama ei, trăgând mătura și găleata, pe care le trânti într-un colț cu un gest care însemna că nu avea să le mai atingă până luni.

Mama avea douăzeci și nouă de ani, păr negru, ochi căprui și mâini dibace. Avea și un corp frumos, pe deasupra. Muncea ca femeie de serviciu și făcea curățenie în trei blocuri din zonele mărginașe. Cine și-ar fi închipuit că mama freca podele ca să-i poată întreține pe ei patru? Era drăguță, delicată și plină de viață, iar adesea părea să dea pe dinafară de energie și bună dispoziție. Deși mâinile ei erau crăpate și roșii de la apa cu sodă, avea o formă frumoasă, cu unghii superbe, ovale. Toată lumea spunea că era mare păcat că o femeie delicată precum Katie Nolan era nevoită să frece podele. Dar ce altceva putea să facă,

având în vedere ce soț avea, spuneau ei. Erau de acord că, oricum priveai lucrurile, Johnny Nolan era un tip chipeș și simpatic, mai bun decât oricare altul din cartier. Dar era un bețiv. Asta spunea lumea și era adevărat.

*

Francie îi zise mamei să o privească în timp ce ea lăsa bănușii să cadă în pușculița de tinichea. Petrecură cinci minute plăcute dându-și cu presupusul despre suma strânsă înăuntru. Francie credea că erau aproape o sută de dolari acolo. Mama zise că opt dolari ar fi mai aproape de realitate.

Katie îi dădu instrucțiuni să iasă și să cumpere ceva pentru prânz.

— Ia opt cenți din cana spartă și cumpără un sfert de pâine evreiască de secară, dar vezi să fie proaspătă. Apoi ia o monedă de cinci cenți și du-te la Sauerwein și cere-i un cotor de limbă.

— Dar cu el trebuie să te pui bine ca să-ți dea.

— Spune-i că maică-ta te-a trimis, insistă Katie hotărâtă.

Se gândi puțin, apoi zise:

— Mă întreb dacă ar trebui să cumpărăm brișe cu zahăr de cinci cenți sau să punem banii în pușculiță.

— Of, mami, dar e *sâmbătă!* Toată săptămâna ai spus c-o să mâncăm desert sâmbătă.

— În regulă. Ia brișele.

Mica băcănie evreiască era plină de creștini care cumpărau pâine evreiască de secară. Privi cum bărbatul îi îndesa bucata de pâine într-o pungă de hârtie. Cu o coajă minunat de crocantă și totuși fragedă și cu partea de jos pudrată cu făină, era în mod vădit cea mai bună pâine din lume, mai ales când era proaspătă, își zise Francie. Intră

în magazinul lui Sauerwein șovăind. Uneori îl înduplecai ușor să-ți vândă limbă, alteori, dimpotrivă. Limbă feliată la șaptezeci și cinci de cenți jumătatea de kilogram era doar pentru bogătași. Dar când era aproape pe terminate, puteai face o afacere bună dacă te puneai bine cu domnul Sauerwein. Bineînțeles că nu mai rămânea multă limbă la cotor. Mai găseai doar oase mici și moi și zgârciuri care aminteau că acolo fusese odată carne.

Întâmplarea făcea să fie una din zilele bune ale lui Sauerwein.

— Limba s-a terminat ieri, i-a spus el lui Francie. Dar ți-am păstrat puțin, pentru că știu că mamei tale îi place limba, iar mie îmi place de mama ta. Așa să-i spui. Auzi?

— Da, domnule, șopti Francie.

Privi podeaua și simți că obrazii îi iau foc. Îl ura pe domnul Sauerwein și *nu* avea de gând să-i transmită mamei ce zisese el.

De la brutărie luă patru briose, alegându-le cu grijă pe cele cu cel mai mult zahăr. Se întâlni cu Neeley în fața magazinului. Băiatul își băgă nasul în pungă de cumpărături și, văzând briosele, începu să dănțuiască fericit. Deși mâncase bomboane de patru cenți în acea dimineață, îi era în continuare foame, așa că o zori pe Francie spre casă.

Tata nu veni acasă la cină. Muncea pe cont propriu pe post de chelner și cântăreț, ceea ce însemna că adeseori nu avea de lucru. De obicei își petrecea diminețile de sâmbătă la sediul sindicatului așteptând să pice ceva de lucru.

Francie, Neeley și mama mâncară pe cinste. Fiecărui îi reveni o felie groasă de limbă, două felii de pâine de secară dulceagă unsă cu unt nesărat, o briosă și o cană de cafea tare și fierbinte cu o linguriță de lapte condensat îndulcit.

Cafeaua era un ritual special, tipic familiei Nolan. Era singurul lor lux. Mama făcea un ibric mare în fiecare

dimineată, apoi o încălzea din nou la prânz și la cină, astfel încât se făcea tot mai tare pe măsură ce trecea ziua. Avea foarte multă apă și foarte puțină cafea, dar mama punea în ea cicoare, așa că prindea un gust mai puternic și mai amar. Fiecare avea dreptul la trei căni pe zi, *cu lapte*. Alteori puteai lua o cană de cafea neagră oricând doreai. Uneori, când nu aveai absolut nimic și afară ploua și erai singur în casă, era minunat să știi că totuși te puteai înfrupta cu *ceva*, chiar dacă era doar o cană de cafea neagră și amară.

Neeley și Francie iubeau cafeaua, însă rareori o beau. Astăzi, ca de obicei, Neeley își lăsă cafeaua simplă și își mâncă laptele condensat întins pe pâine. Sorbea puțină cafea neagră de dragul ritualului. Mama îi turnă lui Francie cafeaua și adăugă laptele, chiar dacă știa că fata nu avea să o bea.

Francie adora mirosul și faptul că era fierbinte. În timp ce mânca pâinea și carnea, își ținea mâna pe cană, bucurându-se de căldura pe care o degaja. Din când în când, mirosea dulceața ei amară. Era mai bine decât să o bea. La sfârșitul mesei, cafeaua era turnată în chiuvetă.

Mama avea două surori, Sissy și Evy, care veneau desori în vizită. De fiecare dată când vedeau cafeaua aruncată, îi țineau predică mamei despre risipă.

Mama le explica:

— Francie are dreptul la o cană de cafea, ca toți ceilalți. Dacă se simte mai bine s-o arunce în loc să o bea, atunci fie. Părerea mea este că e bine ca oamenii ca noi să mai irosească din când în când câte ceva și să simtă cum ar fi să aibă mulți bani și să nu trebuiască să scotocească prin gunoaie.

Acest ciudat punct de vedere o mulțumea pe mama și îi făcea plăcere lui Francie. Era un fel de punte de legătură între cei săraci lipiți pământului și bogații risipitori.

Fetița simțea că, deși avea mai puțin decât oricine altcineva din Williamsburg, totuși avea mai mult. Acum era mai bogată, căci își permitea să risipească ceva. Își mănca încet cuibul de viespi, prelungind pe cât posibil plăcerea gustului, în timp ce cafeaua i se răcea. Cu o atitudine de regină, aruncă cafeaua în chiuvetă, simțind că făcea ceva extravagant. După aceea era pregătită să meargă la Losher pentru porția de pâine uscată pe care o primea de două ori pe săptămână. Mama îi spuse că putea lua o monedă de cinci cenți ca să-și cumpere o plăcintă mai puțin proaspătă, dacă găsea una care să nu fie prea turtită.

Fabrica de pâine a lui Losher aproviziona toate magazinele din cartier. Pâinea nu era împachetată în hârtie cerată, așa că se usca iute. Losher recupera pâinea uscată de la distribuitori și le-o vindea celor săraci, la jumătate de preț. Magazinul de desfacere era lângă brutărie. Tejgheaua lungă ocupa o parte a magazinului, în timp ce de pereții opuși erau lipite bănci înguste. În spatele tejghelei se deschidea o ușă dublă uriașă. Camioanele cu produse de panificație dădeau cu spatele și descărcau pâinea direct pe tejghea. Vindeau două franzele la cinci cenți, iar când venea un nou transport, mulțimea nerăbdătoare se îmbulzea să cumpere. Niciodată nu era destulă pâine, iar unii erau nevoiți să aștepte trei, patru camioane până reușeau să ia și ei. La prețul acela, cumpărătorii trebuiau să aibă ambalajele lor. Cei mai mulți dintre ei erau copii. Unii își puneau pâinea sub braț și mergeau sfidători, arătând întregii lumi că erau săraci. Cei mai mândri dintre ei împachetau pâinea în ziare vechi sau în saci de făină, curați sau murdari. Francie venise pregătită cu o pungă mare de hârtie.

Nu încercă să ia pâine imediat. Se așeză pe o bancă și privi interesată. Vreo zece copii se împingeau și urlau lângă tejghea. Patru bărbați în vârstă moțâiau pe banca

de alături. Bătrânii erau pensionari, iar familiile lor le cereau să facă comisioane și să aibă grijă de copiii mici, singura muncă rămasă pentru bărbații bătrâni și ramoliți din Williamsburg. Așteptară cât putură de mult înainte să cumpere pâinea, căci brutăria lui Losher mirosea îmbietor, iar soarele care pătrundea prin ferestre le încălzea plăcut spatele. Ședeau așipind din când în când, în timp ce orele se scurgeau, simțind că umpleau timpul. Așteptatul le ofereea măcar pentru scurtă vreme un scop în viață și aproape îi făcea să se simtă din nou trebuincioși.

Francie îl privi intens pe bărbatul cel mai în vârstă. Fetița juca jocul ei preferat: încerca să ghicească tot soiul de lucruri despre oameni. Părul lui subțire și încâlcit era de același cenușiu murdar ca țepii care-i acopereau obrajii căzuți. La colțul gurii avea scuipat uscat. Căscă. Nu mai avea dinți. Fetița privi, deopotrivă fascinată și îngreșată, cum bătrânul închide gura, sugându-și buzele până ce acestea îi dispărură și bărbia aproape că-i atingea nasul. Îi cercetă haina și umplutura care îi atârna din tivul rupt al mânecii. Ședea cu picioarele rășchirate, într-un abandon dezolant, iar pantalonilor unsuroși le lipsea un nasture la prohab. Observă că pantofii îi erau scâlciați și aveau găuri la degete. Unul dintre pantofi era legat cu un șiret și celălalt cu un șnur murdar. Privirea îi căzu pe unghiile murdare de la degetele mari. Gândurile o năpădiră...

„E bătrân. Trebuie să aibă peste șaptezeci de ani. S-a născut pe vremea când Abraham Lincoln era în viață și se pregătea să devină președinte. Williamsburg era probabil un sat pe-atunci și poate că în Flatbush încă mai trăiau indieni. Ce mult a trecut de atunci!“ Continuă să-i privească atentă picioarele. „A fost bebeluș la un moment dat. Trebuie să fi fost drăguț și curat, iar mama lui îi săruta piciorușele rozalii. Apoi, noaptea, când tuna și fulgera,

mama lui dădea fuga la leagăn, îi aranja pătura și îi șoptea că nu are de ce să-i fie frică, mami era acolo. Apoi îl lua în brațe și-și apropia obrazul de căpșorul lui și îi spunea că el e bebelușul ei dulce. Poate că a fost un băiat ca fratele meu și alerga mereu prin casă și trântea ușa. Și în timp ce îl certa, mama lui se gândea că poate într-o zi are să devină președinte. Apoi s-a făcut un bărbat tânăr, puternic și vesel. Când mergea pe stradă, fetele îi zâmbeau și-și întorceau privirea după el. Tânărul le întorcea zâmbetul și poate că le făcea cu ochiul celor mai drăguțe dintre ele. Bănuiesc că apoi s-a căsătorit și a avut copii, iar ei îl credeau cel mai minunat tată din lume, pentru că muncea cu sârg și le cumpăra cadouri de Crăciun. Acum și copiii lui îmbătrânesc, ca el, și au copiii lor și nimeni nu-l mai vrea pe bătrân și-i așteaptă cu toții moartea. Dar el nu vrea să moară. El vrea să trăiască mai departe, chiar dacă e atât de bătrân și nimeni nu-l mai face fericit.“

Se lăsase liniștea. Soarele de vară pătrundea în încăperea, făcând drumuri piezișe de lumină de la fereastră spre podea. O muscă mare, verde bânzâia prin fasciculele de lumină pline de praf. În afară de Francie și de bărbații pe jumătate adormiți, locul era gol. Copiii care așteptau după pâine ieșiseră afară să se joace. Vocile lor stridente răzbăteau din depărtare.

Dintr-odată, Francie sări ca arsă. Inima îi bătea cu putere. Era speriată. Fără motiv, își închipui un acordeon întins scoțând o notă înaltă. Apoi văzu cum acordeonul se strânge... se strânge... se strânge... O panică îngrozitoare, fără nume, o cuprinse când își dădu seama că mulți dintre bebelușii adorabili din lume sfârșeau într-o zi precum bătrânul din fața ei. Trebuia să plece de acolo, ca să nu i se întâmple și ei același lucru. Pe nesimțite, ar deveni o bătrână fără dinți și cu picioare care îi dezgustau pe ceilalți.

În clipa aceea, ușile batante din spatele tejghelei se deschiseră violent în timp ce camionul de pâine dădea marșarier. Un bărbat veni în spatele tejghelei. Șoferul camionului începu să-i arunce pâinea pe care bărbatul o așeză în grămezi pe tejghea. Auzind ușile deschinzându-se, copiii din stradă năvăliră înăuntru și începură să mișune în jurul lui Francie, care ajunsese deja lângă pâine.

— Vreau pâine! strigă Francie.

O fetiță înaltă o îmbrânci și o întrebă cine se credea.

— Lasă! Lasă! îi răspunse Francie. Vreau șase franzele, și o plăcintă, dar să nu fie prea turtită, strigă ea.

Impresionat de vehemența ei, bărbatul de la tejghea îi împinse șase franzele și cea mai puțin turtită plăcintă și îi luă cele două monede de zece cenți. Își făcu loc prin mulțime și scăpă pe jos o franzelă, pe care se chinui să o ridice, căci nu avea loc nici măcar să se aplece.

Afară, se așeză pe bordură și se chinui să bage pâinea și plăcinta în punga de hârtie. O femeie trecu pe lângă ea, împingând un cărucior în care se afla un copil. Bebelușul dădea din piciorușe. Francie privi, însă în locul piciorului de bebeluș văzu ceva grotesc într-un uriaș pantof uzat. O cuprinse din nou panica și o luă la fugă spre casă.

Apartamentul era gol. Mama se îmbrăcase și plecase cu mătușa Sissy să vadă un matineu; locul din sală pe care și-l alesese costase zece cenți. Francie puse pâinea și plăcinta deoparte și împături punga cu grijă pentru următoarea folosire. Intră în dormitorul strâmt, fără ferestre, pe care îl împărțea cu Neeley și se așeză pe pat, în întuneric, așteptând ca valul de panică să se potolească.

După o vreme intră și Neeley; se târî sub pat, de unde scoase o mănușă de baseball zdrențuită.

— Unde mergi? întrebă ea.

— Să mă joc.

— Pot să vin și eu?

— Nu.

Îl urmări pe stradă. Trei băieți din gașca lui îl așteptau. Unul dintre ei avea o bătă de baseball, altul o minge, iar al treilea nu avea nimic, dar purta pantaloni de baseball. Porniră spre un teren gol mai departe, spre Greenpoint. Neeley o văzu pe Francie luându-se după el, însă nu spuse nimic. Unul dintre băieți îl înghionti și zise:

— Hei, sor'ta ne urmărește.

— Mda, zise Neeley.

Băiatul se întoarse și urlă la Francie:

— Întinde-o de-aici!

— E o țară liberă, zise Francie.

— E o țară liberă, îi repetă Neeley băiatului.

După aceea nu o mai băgară în seamă. Ea merse în urma lor mai departe. Nu avea nimic de făcut până la ora două, când se deschidea iar biblioteca din cartier.

Mergeau încet, hârjonindu-se. Băieții se opreau din loc în loc să caute folii de aluminiu prin canale și să adune chiștoace de țigară pe care le puneau deoparte, ca să le fumeze în pivniță în următoarea după-amiază ploioasă. Luară o pauză ca să-l necăjească pe un băiețel evreu care se îndrepta spre sinagogă. Îl ținură captiv până când se hotărâră ce să facă cu el. Băiatul aștepta zâmbind umil. Creștinii îi dădură drumul în cele din urmă, după ce îi ținură o predică despre ce anume trebuia să facă în săptămâna următoare.

— Să nu-ți arăți moaca pe strada Devoe, i se porunci.

— N-o să mi-o arăt, făgădui el.

Băieții erau dezamăgiți. Se așteptaseră la mai multă rezistență. Unul dintre ei scoase o bucată de cretă din buzunar și trasă o linie unduită pe trotuar.

— Să nu treci de linia asta! îi porunci el.

Dându-și seama că-i jignise fiindcă cedase atât de ușor, băiatul se hotărî să le facă jocul.

— Băieți, nu pot nici măcar să calc în canal?

— Nici să scuipi nu poți, veni răspunsul.

— Bine, fie... oftă el cu prefăcută resemnare.

Unuia dintre băieții mai mari îi veni o idee:

— Și să nu te prind că te apropii de fetele creștine! M-ai înțeles?

Apoi îi întoarseră spatele și se îndepărtară, lăsându-l pe băiat să privească în urma lor.

— Aoleu! șopti el dându-și peste cap ochii căprui și mari de evreu.

Ideea că acei *goyem*¹ îl credeau suficient de bărbat încât să se gândească la orice fată, evreică sau nu, îl șocă, așa că plecă împleticindu-se și repetând „Aoleu!”

Băieții meraseră mai departe încet, aruncându-i priviri viclene băiatului care făcuse remarca despre fete; se întrebau dacă acesta o să înceapă să vorbească deșănțat. Însă înainte ca el să deschidă gura, Francie îl auzi pe fratele ei zicând:

— Îl știi pe băiatul ăla. E un evreu alb.

Neeley îl auzise pe tatăl lui vorbind așa despre un barman evreu pe care îl simpatiza.

— Nu există așa ceva, evreu alb, replică vlăjganul.

— Ei bine, dacă ar exista vreun evreu alb – zise Neeley cu aerul acela al lui că era de acord cu ceilalți, dar că rămânea fidel propriei opinii, lucru care îl făcea atât de prietenos –, atunci el ar fi acela.

— N-ar putea exista niciodată evrei albi, nici măcar în teorie, zise vlăjganul.

---

¹ Cuvânt din argoul evreiesc care desemnează persoane care nu sunt de origine evreiască.

— Mântuitorul a fost evreu, spuse Neeley, citând-o pe mama.

— Iar alți evrei s-au întors împotriva lui și l-au omorât, punctă celălalt.

Înainte să aprofundeze conversația teologică, zăriră un alt băiat intrând pe strada Ainslie de pe strada Humboldt, cu un coș pe braț. Coșul era acoperit cu o pânză zdrențuită, dar curată. Un băț ieșea dintr-un colț și de el atârnavă șase covrigi ca un drapel care nu flutură. Vlăjganul din gașca lui Neeley dădu porunca și se repeziră cu toții spre vânzătorul de covrigi. Acesta își propti ferm picioarele în pământ, deschise gura și zbiră:

— Mama!

O fereastră de la primul etaj se deschise și o femeie într-un chimono de crep strâns doar cât să-i acopere sânii revărsați strigă:

— Lăsați-l în pace și cărați-vă de aici, derbedeilor!

Francie își acoperi iute urechile ca să nu fie nevoită să-i spună preotului la spovedanie că stătuse să asculte vorbe necuviincioase.

— Nu facem nimic, cucoană, zise Neeley cu un zâmbet mios care întotdeauna o îndupleca pe mama lui.

— Fii sigur. Nu cât timp sunt eu prin prejmă.

Apoi, fără să-și schimbe tonul, strigă către fiul ei:

— Iar tu treci în casă! Te învăț eu minte să mă deranjezi când trag un pui de somn.

Băiatul cu covrigi urcă în clădire, iar gașca își văzu mai departe de drum.

— E dură femeia, spuse vlăjganul făcând semn spre fereastră.

— Da, încuviințară ceilalți.

— Și taică-miu e dur, se băgă în seamă un băiețaș.

— Cui naiba îi pasă? întrebă apatic vlăjganul.

— Ziceam și io... zise spăsit băiatul.

— Taică-miu nu-i dur, zise Neeley și băieții izbucniră în râs.

Își văzură mai departe de drum, oprindu-se ici, colo să-și tragă sufletul și să inspire mirosul ce venea de la Newtown Creek¹, care se revărsa din strada Gran pe străzile înguste ale cartierului.

— Mamă, ce pute! comentă vlăjganul.

— Da! aprobă mulțumit Neeley.

— Pun pariu că e cea mai mare putoare din lume, zise un altul dându-se mare.

— Așa-i.

Și Francie șopti „așa-i“. Era mândră de acel miros. O anunța că în apropiere era o apă care, așa murdară cum era, se întâlnea cu un râu, care mai apoi se vărsa în mare. Mirosul acela îngrozitor îi evoca vapoare îndepărtate și aventuri nemaipomenite, iar asta îi făcea plăcere.

Chiar când băieții ajunseră la câmpul de baseball bătucit, un fluture galben zbură printre buruieni. Urmându-și instinctul uman de a prinde tot ce zboară, fuge sau se târăște, băieții se năpustiră asupra fluturelui, aruncându-și șepcile uzate spre el. Neeley îl prinse. Băieții îi aruncară o priviră grăbită, apoi își pierdură imediat interesul, așa că începură un joc în patru, după propriile reguli.

Jucară cu înverșunare, înjurând, transpirând și aruncându-și pumni unul altuia. De fiecare dată când vreun terchea-berchea trecea pe acolo și zăbovea uitându-se la ei, ei se dădeau în spectacol și se umflau în pene. Circula un zvon că în Brooklyn erau o sută de iscoade care patru-lau străzile sâmbăta după-amiază în căutare de jucători

---

¹ Estuar care delimitează Brooklyn de Queens în New York.

cu potențial. Și nu exista niciun puștan în Brooklyn care n-ar fi preferat mai curând să fie jucător de baseball decât președinte al Statelor Unite.

După o vreme, Francie se plictisi să-i privească. Știa că aveau să se joace și să se ia la bătaie și să-și dea aere până se făcea târziu și trebuiau să plece acasă pentru cină. Era ora două. Probabil că bibliotecara se întorsese de la masă. Cu gândul la ce avea să vină, porni mulțumită spre bibliotecă.